

Svensk Tidskrift

GRUNDAD 1911. NÄTTIDNING FÖR POLITIK, EKONOMI OCH KULTUR.

START REDAKTION OM SVENSK TIDSKRIFT STIFTELSE ARKIVET

FÖRLAGET PRENUMERERA IN ENGLISH

16 JANUARI 2026

Rainer Zitelmann: Bistånd bekämpar inte fattigdom

Många känner till Thilo Bode som mångårig global chef för Greenpeace och senare som grundare av foodwatch. Han har nu publicerat sin självbiografi *Resist!*

Mindre känt är att Bode inledde sin karriär som biståndsarbetare och under elva år arbetade i olika länder – Tunisien, Marocko, Mali, Burkina Faso och andra. I boken konstaterar han att han under sina första år var naiv och först

senare insåg ”att utvecklingsbistånd i praktiken inte kan bidra till att övervinna fattigdom”.

I Somalia skulle han omskola nomader till fiskare och förvånades över att ministern i det då socialistiska landet omedelbart godkände kontraktet med sitt tumavtryck och därefter – pekande på sin resväska – frågade om den innehöll projektets pengar. ”Det gjorde den inte. Ändå måste man utgå från att åtminstone en del av de medel som därefter regelbundet betalades ut inte gick till fiskeflottan, utan till presidentens och hans vänners fickor. Men vid den tiden övertalade vi oss själva att bortse från korruptionsproblemet.” Trettio år senare visade en FN-rapport att endast omkring hälften av livsmedelsbiståndet nådde målgrupperna, medan resten hamnade hos krigsherrarna. En stor del av pengarna, skriver Bode, nådde aldrig den behövande befolkningen utan sipprade i stället in i lyxvillor och lägenheter som nomenklaturen köpte i Paris eller London.

Vad uppnådde han egentligen i Somalia? I dag är landet en misslyckad stat. ”När jag ser tillbaka i dag kan jag bara dra slutsatsen att landet efter årtionden av utländskt inflytande – inklusive utvecklingsbistånd – är sämre ställt än det var för 50 eller 60 år sedan, kort efter självständigheten. Bilden av en rasmassa tränger sig på.”

Bode var även verksam under många år i Tunisien. Inte heller där ledde de ambitiösa projekten – till exempel för att främja turism – till förbättringar; i vissa fall förvärrades situationen. ”Utvecklingsbiståndet bidrog till detta ytterst nedslående tillstånd, både genom sitt engagemang och genom att man valde att se bort.”

Vissa projekt utvärderades i efterhand, men underlagen byggde på rapporter skrivna av biståndsarbetarna själva och var inte offentligt tillgängliga. I en intervju med den tyska dagstidningen [Die Welt](#) sade Bode: ”Ta Tunisien. Jag arbetade där som biståndsarbetare. Allt bistånd under de senaste 30 eller

arvidlindmansfond.se

Lindmanfonden utlyser löpande stipendier för skribenter och då särskilt unga skribenter, resestipendier samt bidrag till bokproduktion och utgivning.

Läs mer här.

40 åren har inte avskaffat fattigdomen. I stället har det orsakat ekologiska skador, till exempel genom överutnyttjande av grundvatten för bevattningssystem som inte underhålls. Eller genom odling av olivsorter som inte är anpassade till torra områden och kräver för mycket vatten. Därtill kommer förstörelsen av landskap och stadsmiljöer genom massturism. Vissa har blivit rika, men vi har inte bidragit till landets utveckling.”

På frågan varför biståndsmedel ändå fortsatt att betalas ut till sådana länder svarade Bode i intervjun: ”Därför att vi är utpressningsbara. Våra korrupta och auktoritära samarbetspartner säger: Om ni inte ger oss pengarna, då släpper vi ännu fler flyktingbåtar mot Europa. Därtill kommer bristen på insyn. Biståndsarbetarna utvärderar sig själva. Jag begärde ut revisionsrapporterna från de senaste 40 åren från det tyska biståndsministeriet. De var i praktiken maskerade från första till sista raden.”

Många vetenskapliga studier, som jag redovisar i min bok *How Nations Escape Poverty*, visar att utvecklingsbistånd i regel är ineffektivt och ofta till och med skadligt. Om resultaten av så många studier är så entydiga – varför lever då föreställningen kvar att bistånd är det bästa sättet att befria nationer från fattigdom? Jag menar att svaret är nollsummetänkandet. Många människor tror att fattiga länder bara är fattiga därför att rika länder har tagit något ifrån dem. Slutsatsen blir att rika länder måste avstå en del av sitt välstånd, så kommer de fattiga länderna att få det bättre.

Bode uttrycker detta så här i sin bok: ”Vi följde ett enkelt orsak-och-verkan-resonemang: utvecklingsländerna är fattiga, och om vi ger dem pengar till förnuftiga projekt och ser till att dessa genomförs korrekt, då kommer det att fungera. I efterhand framstår detta antagande som löjligt förenklat.”

Att detta inte fungerar har de senaste decennierna visat med all tydlighet. Om diagnosen av de fattiga ländernas problem är

felaktig, blir också behandlingen fel. Både kritiker och förespråkare av bistånd betraktar det som ett nollsummespel där rika länder förlorar och fattiga länder vinner i motsvarande grad. I grunden är de ofta överens: förespråkarna menar att "offren" måste accepteras av medkänsla eller som kompensation för västvärldens koloniala synder. Kritikerna menar att vi, med problemen på hemmaplan, inte har råd med en sådan generositet.

Förespråkarna försöker också övertyga med argumentet att vi själva skulle tjäna på biståndet, eftersom det skulle "undanröja flyktorsaker" och därmed minska den illegala migrationen. Biståndet skulle alltså inte vara ett nollsummespel utan leda till att båda parter vinner. Detta är fel av flera skäl. För det första kan fattigdomen inte minska genom bistånd, vilket erfarenheterna från de senaste decennierna visar. Men även om vissa människor faktiskt fick det något bättre, skulle detta leda till mer – inte mindre – migration. De allra fattigaste migrerar nämligen inte, eftersom de saknar resurser att betala flera tusen dollar till professionella smugglare. Det är bara de relativt bättre ställda som har råd.

Utvecklingsbistånd är i själva verket inte ett nollsummespel utan ett win-win-scenario – men på ett helt annat sätt än vad dess förespråkare hävdar. Å ena sidan gynnas mäktiga statliga biståndsorganisationer och NGO:er i rika länder, liksom de många högavlönade biståndsarbetare som är anställda inom dessa strukturer. Å andra sidan gynnas de korrupta eliterna i mottagarländerna.

Rainer Zitelmann är författare till [Myter om kapitalism](#)

◀◀ Ur arkivet: Västerlandet

Mats Fält: Folkpartiet – så fungerade det ▶▶